

Dôvodová správa
Optimalizácia siete sociálnych služieb poskytovaných zariadeniami v zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja – 4. etapa

S účinnosťou od 1.1.2009 vstúpil do platnosti nový zákon o sociálnych službách č. 448/2008 Z.z. v znení neskorších predpisov, ktorý zásadným spôsobom ovplyvnil poskytovanie sociálnych služieb a rozsah kompetencií vyšších územných celkov. V súlade s uvedeným Košický samosprávny kraj (ďalej iba „KSK“) na základe uznesení Zastupiteľstva KSK pristúpil k realizácii optimalizácie siete sociálnych služieb poskytovaných zariadeniami v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK (ďalej iba „optimalizácia“). Od uvedeného obdobia boli postupne realizované už 3. etapy optimalizácie, ktorých obsahom bolo:

1. etapa optimalizácie bola schválená uznesením Zastupiteľstva KSK č. 757/2009 konaného dňa 12. októbra 2009 a vychádzala z potreby zabezpečenia pôsobnosti KSK v súlade so zákonom (išlo predovšetkým o vytvorenie podmienok pre vznik nových sociálnych služieb v existujúcich zariadeniach sociálnych služieb, ako napr. špecializované zariadenia a zariadenia podporovaného bývania).

2. etapa optimalizácie bola schválená uznesením Zastupiteľstva KSK č. 327/2011 konaného dňa 17. októbra 2011. Zámerom 2. etapy optimalizácie bolo zabezpečiť efektívne využívanie finančných prostriedkov, zohľadniť regionálne/miestne potreby občanov, zabezpečiť zvyšovanie kvality poskytovaných služieb a optimalizovať kapacity v zariadeniach s prihliadnutím na technické, materiálne a personálne podmienky v súlade so zákonom tak, aby boli kapacity zariadení plne využité.

3. etapa optimalizácie bola schválená uznesením Zastupiteľstva KSK č. 484/2012 dňa 22.10.2012 a jej cieľom bolo zabezpečiť efektívne využívanie finančných prostriedkov vynakladaných na poskytovanie sociálnych služieb z rozpočtu KSK za podmienky zvyšovania, resp. zachovania kvality poskytovaných sociálnych služieb.

Z dôvodu:

- prijatej novely zákona o sociálnych službách účinnej od 1. januára 2014, v dôsledku ktorej došlo k zmene cieľových skupín v niektorých zariadeniach sociálnych služieb,
- potreby rozšírenia kapacity vybraných sociálnych služieb v pôsobnosti KSK pre vysoký dopyt po týchto službách,
- zavádzania komunitných služieb,
- technicko-organizačných záležitostí,

predkladáme návrh 4. etapy optimalizácie siete sociálnych služieb poskytovaných zariadeniami v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK:

1. Vytvorenie špecializovaného zariadenia – pobytová forma v zariadení VIA LUX – Domov sociálnych služieb a zariadenie pre seniorov, Andraščíkova 2, Košice s kapacitou 40 miest

Odôvodnenie:

Medzi kompetencie KSK patrí aj poskytovanie sociálnych služieb v špecializovanom zariadení. Špecializované zariadenie je novou službou zadefinovanou v zákone o sociálnych službách účinnom od 1.1.2009 (§ 39). Dôvodom špecifikácie tejto služby v legislatíve je demografický vývoj a nárast počtu ľudí s rôznymi formami demencie, Alzheimerovou, Parkinsonovou chorobou a pod. Ako uvádza Koncepcia rozvoja sociálnych služieb v Košickom kraji na r. 2007 – 2013/aktualizácia do r. 2015, Parkinsonovou chorobou je na Slovensku postihnutých 10 – 15 tisíc ľudí, Alzheimerovou chorobou trpí zhruba 1 % populácie.

KSK v spolupráci so zariadeniami v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK, ako aj neverejnými poskytovateľmi služieb, postupne od r. 2009 buduje sieť špecializovaných zariadení v celkom kraji. Od roku 2009 stúpol počet miest v týchto zariadeniach z 0 na súčasných 374 miest financovaných z rozpočtu KSK (164 u neverejných poskytovateľov, 210 miest v zariadeniach v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK).

V okrese Košice – mesto sociálnu službu v špecializovanom zariadení poskytujú 4 poskytovatelia (3 neverejní poskytovatelia, 1 poskytovateľ v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK) s celkovou registrovanou kapacitou 154 miest (54 miest u neverejných poskytovateľov, 100 miest v zariadení v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK). Pri zabezpečení sociálnej služby KSK akceptuje občanov slobodný výber poskytovateľa sociálnej služby a žiadosti občanov o zabezpečenie poskytovania sociálnej služby postupuje priamo konkrétnym vybraným poskytovateľom. **Obzvlášť zvýšený dopyt po sociálnej službe v špecializovanom zariadení KSK už dlhodobo zaznamenáva na území mesta Košice. Spomínaní poskytovatelia sociálnych služieb majú kapacitu miest v špecializovanom zariadení naplnenú a nevybavené žiadosti o poskytnutie sociálnej služby vedú vo svojich evidenciách čakateľov.** Od roku 2009 na službu v špecializovanom zariadení v meste Košice KSK priebežne eviduje v priemere 80 čakateľov, pričom čakacia doba na umiestnenie sa pohybuje v rozpätí 6-12 mesiacov.

Na základe týchto skutočností, s prihliadnutím na fakt, že zariadenie pre seniorov nepatrí do kompetencie KSK, navrhujeme vytvoriť od 1.1.2015 špecializované zariadenie (pobyťová celoročná forma) s kapacitou 40 miest v zariadení sociálnych služieb VIA LUX Košice – Barca ako novú sociálnu službu. Vytvorením špecializovaného zariadenia dôjde k zníženiu počtu miest v časti zariadenia pre seniorov zo súčasných 150 na 110 miest.

2. ARCUS – Špecializované zariadenie a zariadenie pre seniorov, Skladná 4, Košice

- a) **rozšírenie predmetu činnosti** o poskytovanie sociálnej služby v existujúcom špecializovanom zariadení **ambulantnou formou** s kapacitou 10 miest.
- b) **vytvorenie kontaktného miesta Alzheimerovej choroby a Parkinsonovej choroby**

Odôvodnenie:

Rozšírenie predmetu činnosti v uvedenom zariadení o poskytovanie sociálnych služieb v špecializovanom zariadení ambulantnou formou, ako aj vytvorenie kontaktného miesta, je dôležité najmä z týchto dôvodov:

- vytvoriť podmienky na rozvoj komunitných služieb, s cieľom umožniť klientom s týmto ochorením čo najdlhšie zotrvanie v domácom prostredí,
- na základe potreby v regióne vytvoriť podmienky na zabezpečenie starostlivosti o tieto fyzické osoby v čase, kedy starostlivosť nevie zabezpečiť rodina - napr. z dôvodu pracovných povinností rodinného príslušníka, ktorý zabezpečuje starostlivosť o chorého, jeho návštevy u lekára, či potrebe vybavenia úradných záležitostí a pod.,
- vytvoriť priestorové a personálne podmienky na poskytovanie adekvátnych odborných informácií, materiálov, poradenstva, sociálnych služieb a ošetrovateľskej starostlivosti ľuďom (najmä) s poruchami pamäte, Alzheimerovou a Parkinsonovou chorobou a ich rodinným príslušníkom.

3. Vytvorenie domova sociálnych služieb – týždenná forma pobytu v zariadení DOMKO – Domov sociálnych služieb, Park mládeže 3, Košice s kapacitou 10 miest

Odôvodnenie:

Zariadenie DOMKO – Domov sociálnych služieb poskytuje sociálne služby ambulantnou formou pre 60 klientov. V súčasnosti prebieha v zariadení rekonštrukcia (z prostriedkov

švajčiarskeho finančného mechanizmu), ktorej cieľom je zvýšenie kvality poskytovaných sociálnych služieb, konkrétne:

- zlepšenie priestorových podmienok na poskytovanie služieb (výmena okien, zateplenie, ...),
- vybudovanie výťahu – z dôvodu odstránenia bariér v zariadení a umožnenia aj imobilným klientom zúčastňovať sa všetkých aktivít v zariadení,
- nadstavbou jedného podlažia budovy bude vytvorený priestor pre poskytovanie pobytových služieb – týždenný pobyt pre 10 klientov zariadenia. V pobytovej forme sa budú poskytovať služby tým klientom zariadenia, ktorých rodinní príslušníci (napr. z dôvodu vysokého veku) nedokážu klientovi zabezpečiť potrebnú starostlivosť v poobedňajších hodinách.

4. IDEA – Domov sociálnych služieb, Breziny 264, Prakovce:

- a) **vytvorenie novej formy poskytovanej sociálnej služby v domove sociálnych služieb – týždenná forma pobytu** s kapacitou 4 miesta, miesto výkonu bude v stredisku Matilda Huta
- b) **zriadenie novej sociálnej služby - zariadenia podporovaného bývania** s kapacitou 6 miest

Odôvodnenie:

Rozšírenie predmetu činnosti domova sociálnych služieb o nové druhy a formy sociálnych služieb súvisí so zámerom KSK rozvíjať aj v tomto regióne sieť komunitných služieb v zmysle schválených národných a regionálnych dokumentov smerujúcich k zmene filozofie pri poskytovaní sociálnych služieb.

Vytvorenie týždennej formy pobytu v domove sociálnych služieb súvisí s novelou zákona o sociálnych službách účinnou od 1. januára 2014, v zmysle ktorej nie je možné v domove sociálnych služieb poskytovať službu celoročnou formou dieťaťu do 18 rokov. V prípade potreby by tak obyvatelia celého regiónu nemali možnosť zabezpečiť kvalitné poskytovanie sociálnych služieb pre svoje ťažko zdravotne postihnuté deti. V súčasnosti evidujeme 4 záujemcov o danú službu.

Zariadenie podporovaného bývania ako organizačná súčasť IDEA – Domov sociálnych služieb bude zriadené v samostatnej bytovej jednotke v bytovom dome, mimo zariadenia IDEA. Klientmi zariadenia budú vybraní prijímatelia sociálnych služieb so zariadenia IDEA, ktorí budú mať dostatok sociálnych zručností zvládnuť, za asistencie pracovníkov, starostlivosť o domácnosť v zariadení podporovaného bývania, príp. zaradiť sa do pracovného procesu. Vytvorením zariadenia podporovaného bývania dôjde k ďalšiemu zvýšeniu kvality poskytovaných služieb v zariadení. Zároveň dôjde k zníženiu kapacity v celoročnej pobytovej forme v stredisku Matilda Huta zo 45 na 39 klientov, čo prispeje k zvýšeniu kvality bývania.

5. Zariadenie LUMEN – Špecializované zariadenie, zariadenie pre seniorov a domov sociálnych služieb, Jilemnického 1701/1, Trebišov:

- **Zrušenie organizačnej súčasti - zariadenia núdzového bývania, Bačkovská 600, Sečovce s kapacitou 12 miest**
- **Zrušenie organizačnej súčasti - zariadenia podporovaného bývania, Bačkovská 600, Sečovce s kapacitou 12 miest**

Odôvodnenie: Zariadenie núdzového bývania a zariadenie podporovaného bývania sú situované v prenajatých priestoroch. Nájomná zmluva bola uzatvorená medzi mestom Sečovce ako vlastníkom objektov (bytového domu) a LUMEN - Špecializované zariadenie, zariadenie pre seniorov a domov sociálnych služieb, Jilemnického 1701/1, Trebišov ako rozpočtovou organizáciou, ku ktorej boli pričlenené vyššie uvedené

zariadenia. Z dôvodu odpredaja celého areálu, vrátane bytového domu, v ktorom sa zariadenia nachádzajú, navrhuje KSK k 31.12.2014 zrušenie zariadenia núdzového bývania a zariadenia podporovaného bývania. Zrušené miesta v uvedených zariadeniach budú nahradené zvýšením kapacity v ostatných zariadeniach v zriaďovateľskej pôsobnosti a zazmluvnením miest u neverejných poskytovateľov.

6. Zrušenie zariadenia núdzového bývania v Baškovciach ako organizačnej súčasti zariadenia ANIMA – Domov sociálnych služieb, A. Kmeť'a 2, Michalovce s kapacitou 9 miest

Odôvodnenie: Dôvodom predloženia návrhu na zrušenie zariadenia núdzového bývania v Baškovciach je zmena cieľovej skupiny, ktorej sa môže poskytovať sociálna služba v zariadení núdzového bývania, v dôsledku novely zákona o sociálnych službách účinnnej od 1.1.2014. V zariadení núdzového bývania sa poskytuje sociálna služba fyzickej osobe v nepriaznivej sociálnej situácii pre ohrozenie správaním iných osôb alebo ak sa stala obeťou správania iných fyzických osôb. Za takéto ohrozujúce správanie sa považuje domáce alebo rodovo podmienené násilie alebo násilný trestný čin. Zároveň zákon ukladá, že v prípade, ak je potrebné chrániť život alebo zdravie fyzickej osoby umiestnenej v zariadení núdzového bývania, musí byť zabezpečené utajenie miesta jej ubytovania a jej anonymita. Z dôvodu, že zariadenie núdzového bývania v Baškovciach je umiestnené v rodinnom dome nachádzajúcom sa uprostred obce a nie je tam zabezpečená 24 hodinová služba zamestnanca, ide o prostredie, v ktorom nie je možné zabezpečiť utajenie pobytu a anonymitu jeho obyvateľov, navrhuje KSK toto zariadenie k 31.12.2014 zrušiť.

7. Vytvorenie útulku v Baškovciach ako organizačnej súčasti zariadenia ANIMA – Domov sociálnych služieb, A. Kmeť'a 2, Michalovce s kapacitou 9 miest

Odôvodnenie: Útulok bude vytvorený s účinnosťou od 1.1.2015 z terajšieho zariadenia núdzového bývania a bude naďalej poskytovať službu pre rodiny s dieťaťom alebo jednotlivcov s dieťaťom. Naďalej tak bude jediným zariadením v okrese Michalovce, ktoré dokáže poskytnúť pomoc predovšetkým osamelým matkám s deťmi, ktoré prišli o bývanie.

8. Zmena názvu a sídla Strediska krízovej intervencie, Adlerova 4, Košice na „REGINNA – domov sociálnych služieb, Kráľovce 195“

Odôvodnenie: Predmetom činnosti rozpočtovej organizácie Stredisko krízovej intervencie so sídlom na Adlerovej 4 v Košiciach je:

- poskytovanie sociálnych služieb v domove sociálnych služieb s kapacitou 55 miest a s miestom výkonu v Kráľovciach,
- výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately v 2 krízových strediskách – na Adlerovej 4 v Košiciach pre deti od 6 do 18 rokov s kapacitou 13 miest a v Čani pre deti do 6 rokov s kapacitou 11 miest.

Objekt domova sociálnych služieb v Kráľovciach je majetkom KSK a jeho súčasťou sú aj dostatočné priestory na administratívne zabezpečenie prevádzky zariadenia. Krízové stredisko na Adlerovej 4, vrátane administratívnej časti organizácie, je umiestnené v prenajatých priestoroch, ktorých vlastníkom je Mesto Košice. Na základe uvedeného navrhujeme zmenu sídla rozpočtovej organizácie z Adlerovej 4, Košice na Kráľovce 195. Uvoľnené priestory na Adlerovej ul. budú následne (po uplynutí výpovednej lehoty) vrátené ich vlastníčkovi. Zmenu názvu organizácie navrhujeme z dôvodu adresnejšej identifikácie predmetu činnosti (t.z. služby, ktoré v súčasnosti organizácia poskytuje, nie sú služby krízovej intervencie).

9. **Deinštitucionalizácia sociálnych služieb poskytovaných v zariadeniach LIDWINA – Domov sociálnych služieb, Strážske a JASANIMA – Domov sociálnych služieb, Rožňava – informácia**

Dňa 30. novembra 2011 uznesením č. 761/2011 schválila Vláda SR materiál „Stratégia deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti v Slovenskej republike“ (ďalej len „stratégia DI“). Následne boli spracované ďalšie dokumenty vyplývajúce zo stratégie DI, ako je Národný akčný plán prechodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť v systéme sociálnych služieb na roky 2012 – 2015 a Národný projekt „Podpora deinštitucionalizácie služieb starostlivosti“.

Nosnou myšlienkou stratégie DI je prechod z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť, s cieľom vytvorenia a zabezpečenia podmienok pre nezávislý a slobodný život všetkých občanov (pre občanov so zdravotným postihnutím, ako aj pre seniorov), odkázaných na pomoc spoločnosti, v prirodzenom sociálnom prostredí (t.z. *nie vo veľkokapacitných zariadeniach sociálnych služieb*). Základným nástrojom prechodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť je deinštitucionalizácia sociálnych služieb, ktorá za istých podmienok predpokladá úplné zatvorenie a zrušenie inštitucionálnych služieb starostlivosti (pobytových zariadení sociálnych služieb) a zároveň vybudovanie siete nových alebo existujúcich alternatívnych komunitných služieb pre obyvateľov daného územného spoločenstva.

Deinštitucionalizácia predstavuje nové smerovanie sociálnych služieb v nasledujúcom období. Základné myšlienky deinštitucionalizácie boli zapracované do novely zákona o sociálnych službách platnej od 1. januára 2014 (napr. zadefinovanie nových komunitných a terénnych sociálnych služieb, obmedzená kapacita novovznikajúcich zariadení, zákaz vytvárať nové domovy sociálnych služieb, zákaz prijímať deti do 18 roku veku do domova sociálnych služieb s celoročným pobytom,...). Finančná podpora z IROP v rámci nového programovacieho obdobia pre oblasť sociálnych služieb bude určená iba pre projekty zamerané na deinštitucionalizáciu.

KSK plánuje do projektu deinštitucionalizácie pilotne zapojiť dve zariadenia – LIDWINA – Domov sociálnych služieb, Strážske a JASANIMA - Domov sociálnych služieb, Rožňava. Financovanie projektov je plánované zo štrukturálnych fondov. Projekt deinštitucionalizácie bude spočívať v rozmiestnení klientov zariadenia do viacerých samostatných bytových jednotiek alebo domov s max. kapacitou 12 klientov. Uvoľnené objekty budú následne ponúknuté na odpredaj, resp. v prípade potreby využité na poskytovanie iných sociálnych služieb. V súčasnosti je v týchto zariadeniach spracovávaná koncepcia ich rozvoja, súčasťou ktorej má byť aj deinštitucionalizácia. V zariadení LIDWINA prebieha zároveň monitoring prípravy zariadenia na proces deinštitucionalizácie, ako aj vzdelávanie zamestnancov (z dôvodu, že toto zariadenie bolo zapojené do Národného projektu deinštitucionalizácie). Po ukončení monitoringu a vzdelávania bude v zariadení spracovaný transformačný plán, po jeho spracovaní sa začne s prípravou projektu deinštitucionalizácie. Obdobne bude KSK postupovať aj v zariadení JASANIMA. Realizáciu projektu deinštitucionalizácie v oboch zariadeniach predpokladáme v časovom horizonte do 5 rokov v závislosti od spracovania transformačných plánov, vyhlásenia výzvy, spracovania projektovej dokumentácie a pod.

V ostatných zariadeniach sociálnych služieb KSK priebežne zavádza prvky humanizácie prostredia, napr.:

- rušenie viac ako dvojlôžkových izieb klientov (v súčasnosti máme zariadenia, v ktorých sú vytvorené aj päťposteľové izby), čo sa následne premietne do znižovania kapacity zariadení,

- „zrušenie povinnosti“ stravovať sa podľa vopred určeného harmonogramu v jedálni zariadenia, ako aj odoberania jedla v určenom počte (raňajky, desiaty, obedy, olovranty, večere),
- vytváranie priestorov na podporu nezávislosti klientov (kuchynky na prípravu stravy, sociálne programy zamerané na získavanie zručností v oblasti komunikácie, starostlivosti o domácnosť a pod.),
- realizácia aktivít na zapájanie klientov do života komunity,
- rozšírenie poskytovania služieb o ambulantnú a týždennú formu,
- a pod.

Záver:

Po schválení navrhovaných zmien Zastupiteľstvom KSK budú z úrovne Úradu KSK vypracované zmeny a doplnky v zriaďovacích listinách uvedených rozpočtových organizácií s vyznačením zmien v Registri poskytovateľov sociálnych služieb vedenom KSK. Zároveň budú vykonané všetky potrebné úkony súvisiace s navrhovaným zmenami.

Košice 04.09.2014

Spracovali: Ing. Zuzana Jusková, vedúca odboru sociálnych vecí a zdravotníctva
Mgr. Emília Revajová Bujňáková, vedúca referátu pre zariadenia